

Adevărata democrație înseamnă cârmuirea poporului prin sine însuși. (I. I. C. Brătianu)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

Ivan Meštrović, Ion I. C. Brătianu

ANUL I, NR.10

OCTOMBRIE 2020

APARE LUNAR

ION I. C. BRĂTIANU

Discurs în Parlament asupra Reorganizării Administrative

pag. 2 - 3

Șansa statuii lui Ionel Brătianu a fost că s-a cioplit în granit

pag. 12

ION I. C. BRĂTIANU

și revendicările Românești la Conferința de Pace din 1919

pag. 4 -5

Personalitatea lui Ion I. C. Brătianu - Interviu cu Ion Pillat

pag. 8 - 9

CONFERINȚA DE PACE DIN 1919 semnăturile autografe ale participanților

pag. 6 - 7

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „AȘEZĂMÂNTUL ION I. C. BRĂTIANU”

pag. 10 - 11

B.A.R. a primit Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri”

Biblioteca Academiei Române a primit, joi, 24 septembrie 2020, Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri”, în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării identității naționale și a răspândirii valorilor culturale românești, pentru dăruirea cu care s-a implicat în organizarea de evenimente dedicate Centenarului Marii Uniri. Medalia Aniversară a fost conferită de Președintele României, domnul Klaus Werner Iohannis instituției noastre și altor instituții de cultură din România. În anul 2018, Biblioteca Academiei s-a remarcat prin organizarea mai multor evenimente de impact destinate Centenarului Marii Uniri, dintre care amintim:

Unirea Principatelor Române (24 ianuarie 2018); Războiul de Independență, (10 mai 2018); Festivalul Capitalelor Națiunilor Centenare (proiect derulat în perioada 10-17 septembrie 2018, în parteneriat cu MNLR, cu participarea reprezentanților din alte nouă țări europene care au sărbătorit Centenarul în 2018 - Austria, Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Republica Moldova, Slovacia și Ungaria); Expoziția România Mare în reprezentări cartografice (23.10-02.11.2018); Expoziția Cum s-a făurit România Modernă (22.11.2018-31.01.2019).

ION I. C. BRĂTIANU - Discurs în Parlament

În perioada interbelică, guvernările liberale s-au remarcat în mod deosebit prin durata lor, în total, Partidul Național Liberal guvernând țara timp de 6 decenii, perioadă marcată de reformele îndrăznețe inițiate și susținute de Ion I. C. Brătianu. Cu toate dificultățile epocii, Ion I. C. Brătianu are meritul de a fi reușit să depășească momentele de criză și să mențină stabilitatea politică a țării. Tot ceea ce a făcut Ion I. C. Brătianu a fost deci subsumat proiectului său, un stat român puternic și modern, o națiune română europeană. De aici, nevoia acută de a strânge toți românii laolaltă și de a-i implica profund, concret și eficace al său proiectul său național: „Opera de reforme este una de înfrățire, reformele liberale nu separă interesele personale, ci întărește interesele generale, unifică energiile unui neam întreg”.

Ion I. C. Brătianu a fost de cinci ori președinte al Consiliului de Miniștri, de trei ori ministru de interne, de două ori ministru al apărării naționale, de două ori ministru al lucrărilor publice și de două ori ministru al afacerilor externe. În calitate de președinte al Consiliului de Miniștri, în momentul intrării României în Primul Război Mondial, a condus țara în momentele dificile ale retragerii în Moldova. În 1922, după ce avuseseră loc realizarea și recunoașterea Marii Uniri, a preluat guvernarea, asumându-și reforma agricolă și votarea noii constituții din 1923. Ca să îl înțelegem pe Brătianu, să urmărim discursul său în Parlament asupra Reorganizării Administrative:

„I Reorganizare administrativă
Actuala administrație a Țării, sub influența nefastă a ultimelor guvernări, este complet dezorganizată, enorm de costisitoare, șicanatoare, în mare

parte coruptibilă, părtinitoare față de unii cetățeni și odioasă față de alții. Un popor care are datoria să ia parte la civilizația omenirii nu poate să menție o astfel de administrație. Reorganizarea administrației trebuie să se facă respectând următoarele principii: autoritate, cinste, simplificare și economie.

Primul principiu: Autoritate întemeiată pe dreptate și pe corectitudine, dând posibilitatea energiilor create prin ierarhizarea valorilor să colaboreze într-o disciplină acceptată. Principiul democratic nu exclude autoritatea așa înțeleasă. Țara noastră, mai ales în ultimul timp, prin experiențele celor nepricepuți și răi la suflet, a pierdut principiul autorității și a ajuns la starea de asediu în care autoritatea este bazată numai pe forță. Recunosc că sunt momente grave în viața popoarelor când principiul autorității trebuie să fie forța, dar această metodă poate fi întrebuițată atât cât există pericol. Normal, autoritatea trebuie să fie întemeiată pe încredere, pe dreptate, pe respectul libertății și a omului.

Al doilea principiu: cinste

Cinste, în sensul larg al cuvântului, adică îndeplinirea unei datorii morale. Un administrator, pentru a fi cinstit, nu e destul să respecte banul public sau să-și îndeplinească datoria fără mită sau interese materiale. Funcționarul cinstit se consideră în serviciul Țării, a cetățenilor, iar nicidecum la dispoziția unui grup sau partid politic; funcționarul cinstit servește pe toată lumea cu aceeași bună voință și cu același devotament, funcționarul cinstit pune pasiune în îndeplinirea atribuțiilor lui, are spirit de inițiativă în cadrul disciplinei

înțelegătoare, care asigură colaborarea tuturor energiilor către cel mai mult bine - (plurimum).

Al treilea principiu: simplificarea.

Considerațiuni mărunte, politice, au făcut să se devieze complet concepția intervenționismului de stat, care, corect aplicată, ar fi trebuit să ajute mai mult la civilizarea și, în special, la așezarea economiei noastre naționale. În realitate, aplicațiunea greșită și voit cu rea credință a acestei concepții a complicat enorm serviciile administrației publice. Trebuie să procedăm cu îndrăzneală la o profundă simplificare a tuturor serviciilor administrative, - lăsând în sarcina inițiativei particulare tot ce poate da rezultate mai bune prin această metodă.

Al 4-lea principiu: economia.

Când spun economie nu înțelegem numai suprimarea funcționarilor și comprimarea lefurilor la infinit. Economia este un principiu de viață în virtutea căruia năzuința, apoi efortul sunt armonizate cu mijloacele de realizare. Este arta jocului de realități în administrație. Omul de stat trebuie să-și dea seama de resursele materiale și de resursele psihice ale poporului pe care e chemat să-l conducă. Resursele materiale sunt mai rigide și numai în limita lor se poate administra. În epocile de criză economică, cum este aceea pe care

asupra reorganizării administrative

o străbatem, nu trebuie să se ajungă niciodată la maximum capacității contributive. Statul este făcut pentru cetățeni, nu cetățenii pentru stat. În momentul de față, trebuie să facem o bună administrație numai cu câte mijloace materiale avem. Întrebuițarea resurselor psihice ale unui popor formează adevărata artă a marilor administratori.

Prin urmare: autoritate, cinste, simplificare, economie.

II Propuneri practice:

1. Întrunirea într-un singur cadru, la Ministerul de Interne, a personalului exterior de la Ministerele de Agricultură, Muncii și Sănătate, Industrie și Comerț și serviciul drumurilor și șoselelor. Ministerele acestea rămânând organe tehnice de directive generale și de control. În modul acesta, serviciile se vor simplifica enorm, se va realiza o mare economie și principiul autorității, în sensul colaborării disciplinate a tuturor energiilor, va fi satisfăcut.

2. Toți funcționarii Statului, dar în special funcționarii din acest cadru al Ministerului de Interne, vor avea, pe lângă obligațiunea de a presta servicii în specialitatea fiecăruia, și o obligațiune superioară și permanentă de a servi la refacerea și înălțarea Țării. Serviciile prestate capabil, efectiv și util trebuiesc să însumeze cel puțin 36 ore pe săptămână. Aplicând sincer și corect aceste principii, care, de altfel, sunt cerute de toți funcționarii de valoare, vedeți ce admirabilă structură s-ar da statelor și ce economii se pot face!

3. Descentralizarea administrativă să se facă pe prefecturi, reducând poate numărul județelor la 60, egalizându-le oarecum ca suprafață și ca populație.

4. O deosebită atențiune trebuie să dăm economiilor rurale și aceasta se poate face introducând în administrațiile comunei un element nou, mai civilizant: un notar mai cult și capabil de o mai mare înălțare sufletească. Avem mii de licențiați în drept ai Academiei Comerciale care

ar putea fi foarte util întrebuințați în acest scop.

5. Completarea cadrelor astfel reduse și pentru ca interesele publice să nu sufere se va face cu inițiativa particulară controlată și chiar dirijată, care poate completa multe din nevoile imediate ale vieții noastre publice.

Vorbesc de acele comitete formate de cetățeni dezinteresați și vrednici care au realizat în București, sub conducerea dlui Dr. Costinescu, o serie întreagă de lucrări edilitare contribuind cu munca și cu banii lor - precum și în restul Țării cu prefectii culturali sub conducerea dlui Dr. Angelescu.

III Modul de funcționare

Autoritate, cinste, simplificare, economie concentrarea serviciilor exterioare, piață ..., organizare cadru administrativ, notar, judecător, prefect, colaborare, principiul autorității.

Administratorul, corect în viața particulară și publică, sobru - nu avem existenți asigurați -, muncitor, hotărât, bun și iubitor de oameni, priceput, cu mare spirit de inițiativă și bun patriot, chibzuit și înțelept, hotărât la execuție, fără nicio șovăire.

Prefectul, Contenciosul administrativ

Principala problemă de rezolvat: reeducarea sufletească.

Cultură, ideal cultural.

Situația, fraze, rezultatul lor. administrația, rolul ei normal, excepțional - adaptarea aparatului administrativ la scop și la mijloace. Reorganizarea serviciilor publice - nu mă ocup acum de justiție, de apărare națională, de școală și de biserică.

Serviciile administrative care depind de Ministerul de Interne:

Agricultură, Muncii și Ocrotire Socială, Sănătate, Jud. Com., șosele. Situația, soluții:

- 1 simplificare;
- 2 economie.

1. Restrângerea principiului intervenționismului de stat;

2. Întrunirea într-un singur cadru, la Ministerul de Interne, a personalului exterior de la Ministerele de Agricultură, Muncă, Sănătate și Ocrotire socială, Industrie și Comerț și serviciul șoselelor; ministerele rămânând organe de conducere tehnică și de control, execuția depinzând de cadrele Ministerului de Interne.

Rezultate: simplificarea serviciilor, rezolvare mai ușoară și mai repede a intereselor cetățenilor.

3. Oricare funcționar administrativ din acest cadru are ca principală obligație să servească la refacerea țării și, în al doilea plan, să presteze 40 de ore pe săptămână efectiv serviciile speciale, unde este deocamdată încadrat și fiind plătit în consecință.

4. Descentralizarea administrativă pe prefecturi;

5. Reîncadrarea funcționarilor după capacitate și merit. Pe mine nu mă interesează când venim la putere, mă interesează foarte mult ca atunci când vom veni la putere să venim pregătiți și cu echipe de lucru capabile să îndrepte Țara. [...]

(Arhivele Naționale. Fond: Familia Brătianu. Dosar 353 - Transcrierea textului păstrează caracteristicile de limbă ale originalului).

Toate principiile enunțate în acest discurs se regăsesc, dezvoltate pentru fiecare dintre problemele domeniului administrativ, în *Legea pentru unificarea administrativă* votată la 25 iunie 1925 (M. O., Dezbaterile Adunării Deputaților, iunie 1925, p. 2809 - 2899) unde, în cadrul unui amplu raport, se precizează:

„Dacă principiul Statului național

unitar a fost menținut în proiectul de față, nu e mai puțin adevărat că cel de al doilea principiu, al descentralizării, și-a găsit deplina sa aplicațiune. [...]

Vorbind de descentralizare, nu înseamnă detașarea unor atribuțiuni de la centru la administrațiile locale, ci schimbarea întregii structuri administrative centrale, județene și comunale. [...] Țara noastră se va folosi de noul instrument administrativ ce i se pune la îndemână și va face un nou salt înainte pe drumul ce-i este rezervat în evoluția sa istorică. Noi, generațiile care ne succedăm, ne putem opri obosite, ea trebuie să meargă mereu înainte. După noi, alți luptători ne vor lua locul pentru a-și face aceeași datorie, obosindu-se pentru mărirea ei, pentru strălucirea ei. Astăzi însă, când ne găsim cu o nesfârșită serie de dificultăți în față, datoria tuturora este de a veni la munca comună cu inima deschisă, pentru ca, unind forțele, să putem împrăștia și învinge greutatea din drum. A sta deoparte este o greșală care se poate ierta. A persevera nu se poate, *quia diabolicum*. [...]

Într-un interval de timp care nu poate fi prea îndepărtat, experiența va arăta cari din pozițiile legii vor fi menținute, cari modificate și cari vor trebui abandonate. Deocamdată, trebuie să recunoaștem că proiectul pentru *Unificarea administrativă* prezintă o serie de soluții și rezolvă, în mod fericit, o mulțime de probleme cari se puneau cu insistență în administrația țării noastre.”

Prof. ing. Nicolae Șt. Noica
Membru de onoare al
Academiei Române

ION I. C. BRĂTIANU și revendicările Românești

„S-a vorbit și s-a scris mult despre rolul - azi istoric - al lui Ion I. C. Brătianu la Conferința de la Paris, în special atitudinea sa intransigentă în chestia Banatului, inspirată de un sentiment de înaltă demnitate națională și de cea mai clarvăzătoare grijă a intereselor viitoare ale neamului nostru, [care] a provocat nu numai discuții pasionate în presă și la tribună, dar și atacuri, câteodată pătimașe, venite tocmai din partea acelor care pe atunci îi aprobau mai mult această politică. Din lipsa însă a unei *Cărți Verzi*, în care lumina nepărtinitoare a documentelor, acțiunea diplomatică a lui I. I. C. Brătianu să apară în dreapta și întreaga ei desfășurare, marele public și chiar mulți oameni politici nu-și dau pe deplin seama cu câtă abilitate, cu câtă pricepere, dar și cu câtă îndârjire a știut să activeze el și să apere punctul de vedere românesc. De două ori l-a apărut: în fața Consiliului Suprem, prezidat de Clemenceau, o dată, în contradictoriu cu Pasici, și, a doua oară, în fața Comisiunii Afacerilor Românești, prezidată de dl. A. Tardieu, actualul președinte al Consiliului francez. Ședința Consiliului Suprem e mai cunoscută - nu știu însă să fi apărut o dare de seamă în publicistica noastră, cel puțin asupra ședinței ținute la Quai d'Orsay, într-un salon al Ministerului Afacerilor Străine, la 22 februarie 1919, ora 10 a.m. - ședință care n-a fost publică, dar la care am avut cinstea să asist și eu, ca secretar, pe atunci, al Delegației ardeleni condusă de dl. Al. Vaida-Voevod. Comisiunea Afacerilor Române se întrunise pentru prima dată la 8 februarie 1919. Ea se compunea din reprezentanții celor patru Mari Puteri, câte doi pentru fiecare țară, și anume din: A. Tardieu (Președinte) și Laroche (Franța); C. Day și C. Seymour (Statele-Unite ale Americii); Eyre A. Crowe et A.W. A. Leeper (Marea Britanie) și G. de Martino și L. Vannutelli (Italia). Avea ca scop să studieze mai amănunțit traseul fruntariilor noastre, ținând cont de argumentele etnografice și economice.

După ce a ascultat punctul de vedere sârbesc, a ținut să asculte teza română. Această teză a dezvoltat-o Ion I. C. Brătianu - cu câtă strălucire n-o pot reda, din păcate, notele mele fidele - dar forțat reduse, nefiind stenografiate.”
Ion Pillat

Conferința Preliminarilor de Pace Comisiunea pentru studierea chestiunilor teritoriale privitoare la România.

Ședința din 22 Februarie 1919 (10 a. m. la Quai d'Orsay) sub președinția d-lui A. Tardieu:

„A. Tardieu: Un expozeu complet nu e necesar. Vă voi pune întrebări precise.

I. I. C. Brătianu: Ce fel de întrebări?

A. Tardieu: De ordin etnografic, politic (despre autonomia

minorităților), istoric (în chestia Basarabiei) și economic.

I. I. C. Brătianu: Primesc acest procedeu.

A. Tardieu: Încep cu chestiunile privitoare la Basarabia. Care au fost condițiile ocupării acestei provincii de către armata română?

I. I. C. Brătianu: Ocupația e urmarea firească a prăbușirii Imperiului rusesc. Basarabia trebuia pusă la adăpostul bolșevismului. Aceasta s-a întâmplat în momentul când armata rusă a început să devină ostilă, mai întâi pustiind Moldova, apoi devastând depozitele românești și rusești din Basarabia. Misiunea militară franceză ne e martoră. Trupele române au intrat în Basarabia autonomă, căci Republica basarabeană fusese recunoscută de Petrograd, chemată acolo de către comandantul frontului sud-rusesc, generalul

bolșevizate. Basarabia reprezintă, pentru noi, intrarea casei noastre în mâna altora; ea ne-a periclitat însuși căminul. Țăranii sunt mulțumiți de reforma agrară. Există totuși două elemente de agitație: 1) pe Nistru, propaganda bolșevică, 2) în afară, marii proprietari expropriați. În ce privește rutenii, citez mărturia rutenilor din Bucovina, înmânându-vă această broșură făcută de adversar.

A. Tardieu: Autonomiile locale față de minorități.

I. I. C. Brătianu: Suntem hotărâți să facem, față de minorități, o politică foarte largă, foarte liberală.

A. Tardieu: Ați stabilit în această privință un proiect?

I. I. C. Brătianu: Nu, o vom face după încheierea Tratatului de Pace. De altminteri, afară de unele populații, ca maghiarii, celelalte au acceptat noua stare de lucruri.

fluvială. Această legătură economică e atât de firească, încât Ungaria, cu toată politica de tarife favorabile portului Fiume, nu putea să împiedice ca lemnul și materialele grele din inima Ardealului să nu se scurgă pe apă spre Galați. Tisa inferioară formează o unitate economică legată de tot restul Banatului printr-un sistem de canale (indică pe hartă canalul Bega). Până în 1866, tot exportul Transilvaniei se făcea pe la noi, numai după 1884, regimul protecționist maghiar l-a făcut să se abată din calea lui firească. Caracterul economic general - Transilvania e o țară de păduri și de mine, o țară de foarte mică agricultură, care nu îndeestulează nevoile populației. Nu numai românii, dar și secuii vin să lucreze în România. Aceste împrejurări explică satisfacția lor

Cerbacev și de către Ucraina. Basarabia, odată liberată, și-a proclamat unirea cu România, mai întâi în cadrul unei autonomii, la care apoi a renunțat de bunăvoie, în urma reformelor agrare (exproprierea) și electorale (sufragiul universal). Nu insist asupra părții istorice.

A. Tardieu: Cum a decurs votul (Sfatului Țării?)

I. I. C. Brătianu: Păzind toate regulile în ambele date.

A. Tardieu: Care e numărul străinilor (alogenilor)?

I. I. C. Brătianu: Situația etnografică ne e favorabilă. Avem în Basarabia 72% români, față de 28% alte naționalități, ele însăși împărțite în trei grupe răzlețite: grupul bulgar la sud-vest, grupul ucrainian la sud-est și grupul ucrainian (al rutenilor) la nord. Aceste grupuri nu sunt compacte; bulgarii și germanii au fost aduși de ruși în secolul al XIX-lea, sunt coloniști. În ce privește rutenii, prezența lor în nordul Basarabiei e rezultatul unei penetrații reciproce ale celor două popoare; sunt, peste Nistru, 500.000 de români.

A. Tardieu: Pretențiile rutenilor?

I. I. C. Brătianu: Toate țările care au aparținut fostului stat rusesc au fost

A. Tardieu: Trec la Transilvania, anume la unele chestiuni de ordin economic.

I. I. C. Brătianu: Dacă părăsiți chestia Basarabiei, trebuie să vă atrag atenția asupra nevoii unei granițe puternice și firești. Nu putem concepe existența neamului românesc fără Nistru, cum nu putem să o concepem fără Dunăre și Tisa, ca să ne separe de elementul slav.

A. Tardieu: Conferința atribuie o mare importanță chestiunilor de ordin economic în legătură cu traseul noilor fruntării. În ce privește Transilvania, am dori oarecari lămuriri asupra direcției și căilor urmate de export și import, am vrea statistici.

I. I. C. Brătianu: O observație personală. Dorim să ne ținem de tratat, dar, la nordul Transilvaniei, granița tratatului e anti-economică. Vom fi tăiați de căile de comunicație spre Galiția și Polonia. Cauza sunt rușii, care voiau, prin Valea Tisei, să facă legătura cu Galiția. Astăzi, între noi și Polonia va fi o soluție de discontinuitate. Trec la chestiunea generală. Există un sistem navigabil: Dunăre - Tisa inferioară - Mureș. Importanța economică a României o hotărăște tocmai situația ei pe această rețea

de a fi încorporați în granițe noi politice, care coincid cu fruntariile intereselor economice.

A. Tardieu: În ce privește direcția inversă spre Ungaria a produselor ardeleni, ați putea să ne dați cifra?

I. I. C. Brătianu: Nu înțeleg că se mai poate discuta asupra unor debușuri naturale. De altminteri, sașii au aderat la noua stare politică tocmai pe aceste motive economice.

A. Tardieu: Considerați, în ce privește exportul, căile de navigație mai importante decât cele ferate?

I. I. C. Brătianu: Hotărât, Dunărea va fi marea cale de scurgere spre Occident; Gurile Dunării, împreună - iarna - cu portul nostru, cu Alianții din 1916, Constanța, nu numai a României întregi, ci și a Poloniei și Cehoslovachiei. Maghiarii, ca să împiedice acest rol firesc al Dunării, au pus tarife politice la Porțile de Fier.

A. Tardieu: Pe ce distanță ar putea fi canalizat Mureșul?

I. I. C. Brătianu: Pentru vasele mici, până la Târgul-Mureșului (Maros-Vasarchely), pentru cele mari, până la Arad (urmează o discuție pe hartă). Pe tot cursul Mureșului umblă plutele.

A. Tardieu: Mureșul e, deci, marea cale de scurgere?

la Conferința de Pace din 1919

I. I. C. Brătianu: Transilvania e un podiș mărginit de căi navigabile: Nistru, Dunărea și Tisa. Mureșul îndeplinește un rol deosebit, acela de a lega centrul cu periferia.

A. Tardieu: Să vorbim de linia de comunicație Nord-Sud. Atribuim o mare importanță economică liniei ferate Satu Mare (Satmar) - Careii-Mari (Nagy Karoly), Oradea (Nagy-Varad) - Arad. Cum s-ar putea dubla această cale ferată și care ar fi costul lucrării?

I. I. C. Brătianu: Nu se poate răspunde cu precizie. Atribui cea mai mare importanță liniei ferate de pe Tisa superioară între România și Polonia și între Cehoslovacia și România. Precum și liniei de care vorbiți.

A. Tardieu: Care ar fi costul în câmpie?

I. I. C. Brătianu: Nu se poate fixa - cifrele pot varia. Dați-mi voie să indic precis punctele prin care trebuie să treacă: Careii - Mari - Oradea - Arad. În ce privește Satu-Mare, mai la Vest de acest oraș, Arad.

Al. Vaida-Voevod: Ghiula-Oradea (Nagy-Varad).

A. Tardieu: Adică: Temesvar - Arad - Ghiula - (Nagy-Varad) - Oradea.

I. I. C. Brătianu: Preferabil: Seghedin - Gyula - Oradia (Nagy-Varad) Careii- Mari (Nagy-Karoly) - Sătmar și, de aici, punctul de bifurcație a liniilor spre Polonia și Cehoslovacia.

A. Tardieu: De ce țări va fi tributară Transilvania din punctul de vedere al importului? Prin care linii ferate?

I. I. C. Brătianu: O parte mai mică din import va urma căile ferate venind de la Dunăre. Cea mai mare parte însă, prin Constanța și Galați, va împrumuta Dunărea, Tisa inferioară și Bega (în Banat) și de la Szeghedin va lua calea ferată indicată până în Polonia și Cehoslovacia. Exportul va urma căile de apă, constând mai ales din lemne și minereuri.

A. Tardieu: Dar înainte de război?

I. I. C. Brătianu: V-am explicat jocul maghiarilor cu tarife artificiale în favoarea industriei interioare. Aceste tarife dispărând, rolul economic al Gurilor Dunării își va relua toată importanța.

A. Tardieu: Să ne ocupăm de minoritățile etnice. Care va fi politica României față de maghiari?

I. I. C. Brătianu: Față de celelalte minorități, o singură fază e necesară; față de unguri vor trebui două faze. Nu putem confunda inamicii cu ceilalți. În prima fază, politica română va fi să-și impună voința față de învinși; în a doua fază, ea va fi de conviețuire amicală. Această conviețuire amicală nu va putea fi realizată pe cât timp se va păstra de către maghiari nădejdea unei schimbări teritoriale. Posedăm probe în privința agitațiilor în secuime (Brătianu arată documente bolșevice ungurești). România va avea un sfert sau o cincime din populația ei de rase străine, va trebui, deci, să facă față de ele o politică foarte largă, tolerantă. Cerem ungurilor să accepte în mod

loial situația de azi - să se resemneze noilor stări de lucruri. Dacă trebuie să ocupăm linia revendicărilor noastre - e în interesul bunei conviețuirii viitoare cu ungurii - s-o putem face cât de curând, spre a împiedica iluziile primejdioase ce pot naște din prelungirea unui provizorat.

A. Tardieu: Aceste soluții nu pot să întârzie. Să trecem la orașe. Veți aplica populației o legislație de opțiune sau nu?

I. I. C. Brătianu: Ne propunem să întrebuițăm amândouă procedeele. În orașele maghiare trebuie distinsă populația flotantă de cea permanentă. Celei dintâi: funcționar, militar etc..., le vom facilita plecarea. Față de populația permanentă însă nu vom încerca un proces de asimilare violent, așa cum au făcut în trecut maghiarii față de noi. Această populație ar putea fi reprezentată politicește prin

Delegația României la Conferința de Pace de la Paris

Consiliile comunale.

Al. Vaida-Voevod: La Cluj, o treime din populația maghiară o alcătuiesc funcționarii. Sunt 20 de societăți de maghiarizare în ființă. Toate orașele erau, acum o sută de ani, germane.

I. I. C. Brătianu: Azi se petrece un proces contrariu în favoarea românilor veniți de la sate.

A. Tardieu: Székelyek (săcui)?

I. I. C. Brătianu: Sunt populații puțin dezvoltate, care au trăit întotdeauna în relații economice cu România și în bune relații.

De 30 de ani, ungurii au depus eforturi și o mare propagandă ca să facă din secui o graniță întărită a maghiarimei.

Al. Vaida-Voevod: Ca să-i întărească economisește și ca să-i împiedice să treacă munții spre a-și agonisi traiul, statul ungar le-a distribuit mașini agricole și i-a ajutat în tot felul. Cu toate acestea, la declararea războiului, se găseau 40.000 de secui în România.

A. Tardieu: Cum s-au purtat la intrarea armatei române?

I. I. C. Brătianu: Au primit bine soldații noștri - secuii sunt o populație primitivă, mult influențată de vecinătatea lor cu poporul român, care îi cuprinde ca pe o insulă.

A. Tardieu: Să ne ocupăm de Banat.

I. I. C. Brătianu: Îmi permit să atrag încă o odată atenția Dv. asupra urgenței de a ocupa linia revendicărilor noastre. Starea actuală e plină de primejdii. Urgența ocupării o cer în interesul însuși al relațiilor noastre viitoare cu aceste populații.

A. Tardieu: Adresați-vă Consiliului suprem!

I. I. C. Brătianu: Aș dori, în această chestiune, să se ceară avizul unui militar.

A. Tardieu: Franchet d'Esperay?

I. I. C. Brătianu: Generalul Berthelot.

A. Tardieu: Ați putea indica numele delegatului român?

I. I. C. Brătianu: Generalul Coandă sau colonelul Toma Dimitrescu.

A. Tardieu: Să revenim la Banat! Am auzit ambele teze. Ați putea preciza argumentul interdependenței economice a celor două părți ale

comunicație, nu numai ferate, ci și navigabile, cum e canalul Bega, atât de important pentru viața întregii țări (citește memoriul căilor de navigație). Să nu uităm, cum am și spus-o, că pe Tisa inferioară, în sistemul navigabil Mureș-Tisa-Dunăre, se va îndrepta importul și exportul întregului Ardeal. A reduce la un minimum revendicările sârbești, nu aduce o soluție mai bună. Sârbii se plâng că ar rămâne frați de ai lor peste Dunăre, la noi. Dar românii din Timoc nu rămân în Serbia? În ce privește argumentul că, de ni s-ar da Banatul întreg, le-ar rămâne capitala pe graniță și expusă, răspundem că, în orice caz, va fi greu cu dezvoltarea Iugoslaviei și cu situația sa excentrică să rămână Belgradul capitala țării.

A. Tardieu: Mai există în Banat altă populație slavă decât sârbii?

I. I. C. Brătianu: Sunt 15.000 slovaci și 2.300 ruteni.

Al. Vaida-Voevod: Mai sunt câteva sate de bulgari catolici.

I. I. C. Brătianu: Asupra chestiunii, Banatul constituie el, oare, o unitate politică și economică ce nu se poate tăia? Nu refuz un plebiscit, dar un plebiscit fără prezența armatei sârbești.

A. Tardieu: Două informații de ordin economic. În caz de împărțire a Banatului, nu s-ar putea asigura României libertatea Gurii Mureșului pentru produsele ei?

I. I. C. Brătianu: În caz de împărțire a Banatului, nu mai atribui importanță la nimic.

A. Tardieu: S-ar putea construi un canal din Caraș la Dunăre pe teritoriul român?

I. I. C. Brătianu: Nu - e imposibil. Acest canal n-ar putea fi suficient și n-ar rezolva problema.

A. Tardieu: Sârbii spun: cu ungurii, care le sunt inamici, românii se mulțumesc cu o fruntarie nenaturală.

I. I. C. Brătianu: Desigur, elementul maghiar în câmpia Tisei e mult mai important și mai compact decât elementul sârbesc din Banat, care nu are nici un centru mare ca Debrețin. Argumentul geografic trebuia, deci, să cedeze aci față de argumentul etnic, ceea ce nu e cazul în Banat.

A. Tardieu: În cazul când teza românească ar succeda, care ar fi garanțiile ce le-ați da sârbilor?

I. I. C. Brătianu: Garanții internaționale, dacă le-ar admite și alții; foarte liberale, în orice caz.

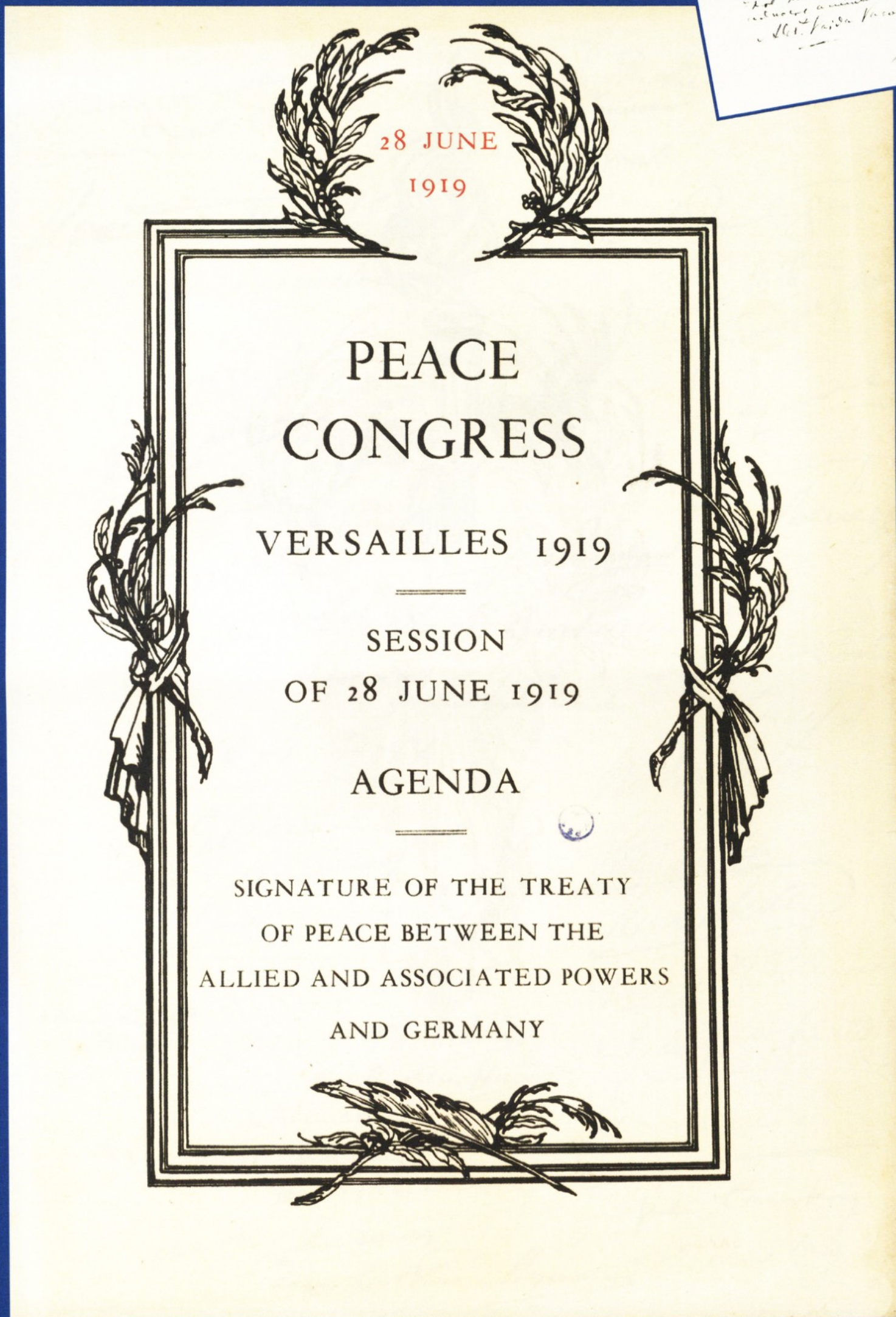
A. Tardieu: Sârbii se tem că o graniță la Dunăre, în fața Văii Moravei, ar permite o invazie ușoară până în inima țării. Ați da garanții de ordin militar?

I. I. C. Brătianu: Sunt în tratat - chestia Torontalului e un dinte care trebuie scos.

A. Tardieu: Vă mulțumesc pentru declarațiile Dv. Ele sunt foarte interesante." (B.A.R., Arhiva Ion Pillat, I ms. 14. Transcrierea textului s-a făcut cu respectarea particularităților lingvistice ale epocii)

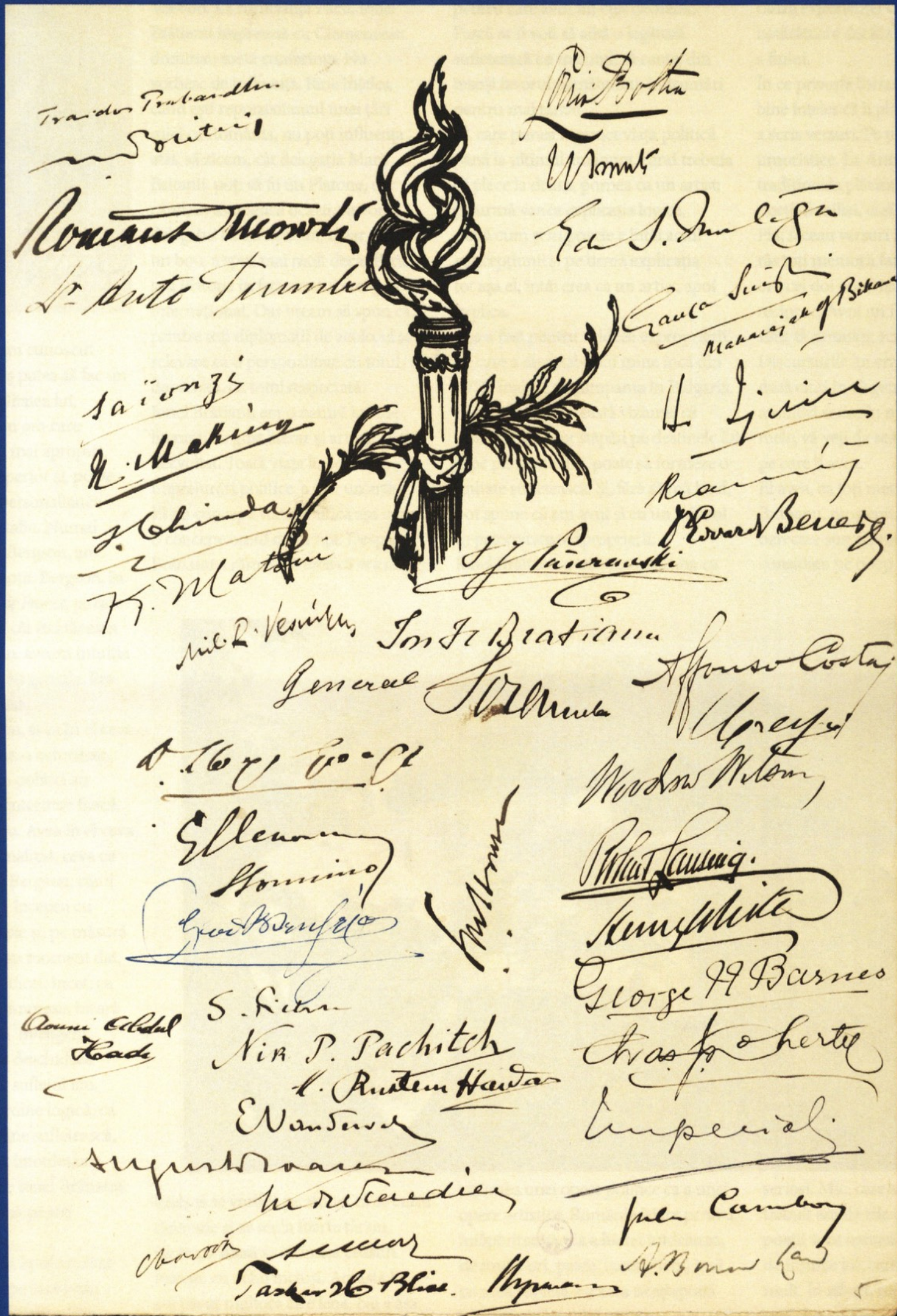
Gabriela Dumitrescu

CONFERINȚA DE PACE DIN 1919

AFRICA DE SUD: Jan Smuts, Louis Botha; AUSTRALIA: Billy Hughes, Joseph Cook; BELGIA: Paul Hymans; BOLIVIA: Ismael Montes; BRAZILIA: Joao Pandia Calogera; CANADA: Robert Borden; CHINA: Lou Tseng-Tsiang, Wellington Koo, Cao Rulin; COREEA (Guvernul provizoriu): Kim Kyu-sik; CUBA: Antonio Sanchez de Bustamante; CECOSLOVACIA: Karel Kramar; ECUADOR: Enrique Darn y de Alsua; FRANȚA: Georges Clemenceau; GRECIA: Eleftherios Venizelos, Nicolas Politis; GUATEMALA: Joaquín Méndez; HAITI: Tertullien Guilbaud; HEJAZ: Rustem Haioar, Abdul Hadi Aouni; HONDURAS: Policarpo Bonilla; INDIA: Edwin Samuel Montagu, Ganga Singh; ITALIA: Vittorio Emanuele Orlando.

SEMNĂTURILE AUTOGRAFE ALE PARTICIPANȚILOR

JAPONIA: Saionji Kinmochi, Makino Nobuaki; LIBERIA: Charles D. B. King; NICARAGUA: Salvador C.; NOUA ZEELANDĂ: William Ferguson Massey; PANAMA: Antonio Burgos; PERU: Carlos Candamo; POLONIA: Ignacy Jan Paderewski; PORTUGALIA: Afonso Costa; REGATUL UNIT AL MARIII BRITANII: David Lloyd George; ROMÂNIA: Ion I. C. Brătianu; RUSIA: Sergey Sazonov; SERBIA, CROAȚIA, SLOVENIA: Nikola Pašić, Slobodan Jovanović, Miodrag Ibrovac, Milenko Radomar Vesnić; STATELE UNITE ALE AMERICII: Woodrow Wilson; URUGUAY: Juan Antonio Buero.

Personalitatea lui ION I. C. BRĂTIANU

război, ca secretar al delegației ardelenne, când am lucrat cu dl. Vaida -Voevod. La Conferința Păcii, Ionel Brătianu împreună cu Clemenceau dominau toată conferința. Nu vorbesc de influență. Bineînțeles, când ești reprezentantul unei țări mici ca România, nu poți influența atât, să zicem, cât delegația Marii Britanii, poți să fii un Platone, dar când, în asemenea ocazii, va vorbi delegatul Marii Britanii, chiar dacă e un bou, a spus mai mult decât Pericle sau Platone în fața acestui areopag internațional. Dar vream să spun că, printre toți diplomații de acolo, el se relevase ca o personalitate cu totul deosebită, cu totul respectată. Ionel Brătianu era o natură în sine

venea explicația logică, după cum și în poezie e întâi actul concepțiunii și pe urmă explicația tot așa el, întâi crea ca un artist, apoi explica. Așa a fost pentru el ideea exproprierii, pe care a discutat-o cu mine încă din 1913, înainte de campania în Bulgaria. El avea înainte această viziune, că numai un popor stăpân pe destinele lui și pe pământul lui, poate să formeze o unitate sufletească. Și, fără să mă laud, pot spune că am avut și eu un mic rol în paternitatea exproprierii. Ionel Brătianu a trăit întotdeauna cu viziunea unei opere politice ca a unei opere artistice, România Mare, pentru înfăptuirea căreia a lucrat totdeauna, de multe ori, poate, inconștient, însă cu acea suplețe, cu acea neașteptată izbucnire a

insistențelor mele, vă veți da seama de realul talent pe care îl avea. El avea, ca toți membrii familiei Brătianu, moștenită de la tatăl său, oarecare suspiciune față de poezie; considera pe poeți că nu sunt oameni serioși. Mie, care scriam versuri, mi-au trebuit ani de zile ca să-l conving că și poeții sunt oameni serioși, ca să scap de ironiile lui, care mă usturau foarte mult. În sfârșit, mi-am impus părerea, mai ales cu ajutorul mătușii mele Eliza, care avea un spirit literar foarte pătrunzător și o mare influență asupra gustului literar al lui Ionel Brătianu. Pe urmă, m-a rugat să-i aduc poeți tineri și, o dată pe săptămână, era un fel de șezătoare la el acasă. Nu mai vorbesc de

„ Pe Ionel Brătianu l-am cunoscut foarte bine, așa încât aș putea să fac un studiu despre personalitatea lui. Ionel Brătianu a fost un om care, sufletește, mi-a fost cel mai apropiat. Era un om cu totul superior și, poate, deși mi-a fost unchi,

personalitatea lui covârșește acest detaliu. Numai în fața lui și în fața lui Bergson, am avut cele mai mari emoții. Bergson, în cursurile de la Collège de France, pe care le-am urmat în timpul cât îmi făceam studiile, când îl auzeam, aveam intuiția netă a unei spontaneități geniale. Era în el ceva care te domina.

Tot așa și Ionel Brătianu, avea în el ceva care te domina; nu prin o autoritate, pe care mulți partizani politici au simțit-o, sau printr-o autoritate fizică, de bărbat impozant, nu. Avea în el ceva care e foarte greu de analizat, ceva ce am simțit și în fața lui Bergson, când vorbea la cursurile lui, începea cu lucrurile cele mai simple și, pe măsură ce vorbea, simțeai, la un moment dat, cum te ridici mai sus, încet, încet, ca și cum ai zbura; aveai impresia bizară că Bergson te face mai inteligent, simțeai, parcă, cum se deschideau compartimente noi în sufletul tău.

Tot astfel, nu atât în ordine logică, ca la Bergson, dar în ordine sufletească, sentimentală, am avut întotdeauna când am stat alături de Ionel Brătianu. Era un om care domina pe toți contemporanii săi. Eu n-am fost niciodată lipsit de simț critic pentru oamenii pe care i-am iubit, sau pentru familia mea. Din contră, am avut spiritul, poate, mai tăios și un spirit, poate, mai incisiv pentru ei decât pentru alții. Dar, mărturisesc că pe Ionel Brătianu n-am putut să-l critic, deși l-am cunoscut cum nu se poate mai bine. Am stat alături de el, chiar i-am fost și secretar în tot timpul neutralității. Am fost apoi la Paris, la Conferința Păcii, desigur după

literară, cu gust literar și artistic foarte dezvoltat. Toată viața lui, chiar în împrejurări politice, a fost un artist. El nu concepe viața politică așa cum o concepe omul de știință. Despre Brătianu a rămas părerea că era un leneș și se vorbea pe atunci că se culca devreme și se scula foarte târziu, iar după masă, se întindea ceasuri întregi, cu ochii închiși. Aceasta li s-a părut multora că e lene. Nu e așa. Aceasta nu era decât o concentrare, un fel de pregătire artistică a evenimentelor politice. El avea intuiția evenimentului politic, pe care o lăsa să se dospească adânc în sufletul lui. Nu era un improvizator. Creațiunea evenimentului politic la el se poate compara cu creațiunea artistului. Îmi aduc aminte, când a fost să intrăm în război, s-a dus pe deal și a stat mult timp lângă mormântul tatălui său, pentru care avea un cult deosebit. Parcă ar fi voit să aibă o legătură sufletească cu trecutul, să caute, din însuși izvorul pământului, îndrumări pentru mai târziu. El, care punea la punct viața politică până la ultimul amănunt, când trebuia să plece la drum, pornea ca un artist; pe urmă

marelui artist.

Pot spune că i-a plăcut foarte mult istoria; dacă n-ar fi fost om politic, desigur că ar fi scris istorie. Era foarte tare în orice chestiuni de istorie și, în această privință, ar fi putut ține cu o înaltă competență cursuri la Facultate alături de istoricii recunoscuți, ca un istoric de meserie.

Îmi aduc aminte cum, de multe ori, discuta cu fiul său, care studia istoria, și de multe ori tatăl era mai bine pregătit, din cauza experienței vieții, care era mai hotărâtoare decât știința mai proaspătă a fiului. În ce privește literatura propriu-zisă, bine înțeles că îi plăcea. El, mai întâi, a scris versuri. Pe urmă, scria versuri umoristice. La Anul Nou, se făcea tradiționala plăcintă, cu ocazia căreia, poeții familiei, el și sora lui mai mică, Pia, făceau versuri în care erau luați în răs toți membrii familiei și, de multe ori, cei doi poeți își trimeteau săgeți reciproc. Avea un foarte dezvoltat simț al ritmului; scria foarte frumos. Discursurile lui erau scrise literar și dacă citiți în Cugetul Românesc acele amintiri scrise în urma

Furtună, Crainic, Maniu și alții, care îmi scapă acum din minte, care i-au citit poeziile lor și el făcea observații critice foarte amănunțite și, de multe ori, cu mult gust.

La sfârșitul vieții, chestiunile de cultură îl dominau și, într-adevăr, a fixat acel program al Partidului Liberal, la care îmi rezerv și eu o foarte modestă parte, desigur că a făcut aceasta din preocupările lui intelectuale, ca o urmare a literaturii. Era un om cu gust literar și cu interes literar.

Pe el nu l-a dezvoltat atât istoria, cum a arătat dl. Duca într-o conferință ținută la Fundația Brătianu, ci, după mine, politica. El a considerat politica, nu ca o știință, ci ca o artă, deși făcuse studii matematice și avea o educație temeinică în această privință.

[Reporter]

- Dacă ai avea d-ta tot răgazul ca, de aci înainte, să te ocupi numai cu literatura, cam care ți-ar fi preocupările personale și acestea văzute puțin în cadrul european?

[Ion Pillat]

- Cred că cea mai mare tragedie a neamului nostru e o tragedie

interviu cu Ion Pilat

sufletească a lui. Românii, din cauza situației lor geografice au fost lipsiți de viața intelectuală a occidentului.

Să mă explic mai bine: noi am fost lipsiți de renaștere. La noi Evul Mediu s-a prelungit până la 1821-1830.

Noi am trecut brusc, fără tranziție, catastrofal, de la stilul cronicăresc și de la cuvântul bisericesc al lui Varlaam la poezia romantică a lui Lamartine și Byron, prin intermediul lui Eliade și al primilor poeți ai noștri

De ce spun aceasta?

Astăzi, când ne-am făcut unitatea trupească, când am putea și noi să începem o viață mai bună, să avem un secol de renaștere spirituală românească, parcă lumea nu se mai dezvoltă, ca mai înainte, în granițele închise, naționale, fie prin război, fie prin invențiile tehnice moderne, fie prin dezvoltarea acestor idei bolșevice care schimbă, în mare parte, formele între popoare, globul nostru se dezvoltă acum continental sau chiar intercontinental.

populară, sau la un Hogaș sau un Sadoveanu, nu-l găsiți în alte literaturi. E un fel de poezie care nu e nici poezie de elemente mitologice, nici o poezie de misticism panteist, ci un fel de fuziune între pământ și om, care a dat această floare specială care e sentimentul naturii la români. În ce privește deci literatura noastră, va putea fi gustată în străinătate când va găsi să intereseze prin eternul omenesc, pus într-o formă strict națională. Eu

Acum, în ce privește lirica pură și tendințele generale, eu cred că ar fi de dorit să ne rupem de la tendințele slave și să ne întoarcem spre partea greco-latină a noastră. Și, în această privință sunt începuturi fericite.

E o întreagă serie de traduceri din clasici: traduceri din Homer ale d-lor Murnu și Papacostea, traduceri pe care le face un tânăr din Horațiu, traduceri din clasicii latini, traduceri din Platon ale dlui Papacostea, ș. a.

Ionel Brătianu, Dinu Brătianu, Pia Brătianu, Nicolae Pillat, Pia Brătianu (fiica), Ion Pillat, la Florica

din secolul trecut. Literatura noastră n-a avut acele 2-3 secole de pregătire literară, cum au fost epocile clasice la toate popoarele occidentale, așa că toate popoarele romanice (și portughezii și spaniolii și provensalii și francezii și italienii) au avut, la un moment dat, în timpul Renașterii, o epocă a lor, când au fost influențați de vechea cultură greco-latină, pe care o purtau în sângele lor latin, așa că ei au putut, la un moment dat, alături de idealul acela de artă individualistă, a Renașterii, să dea gândirea lor originală într-o formă proprie. Noi nu am avut acel *le siècle de Louis XIV*, ori Renașterea italiană, ori cea portugheză, n-am avut, în fine, un secol clasic.

Am făcut această mică introducere la întrebarea ce mi s-a pus, ca să fiu mai bine înțeles! Bineînțeles, o poezie națională va fi cu atât mai internațională, cu cât va fi mai națională. Eu cunosc foarte mulți scriitori străini, personal, - dintre care amintesc pe Valery - și toți mi-au laudat pe Panait Istrati. De ce? Pentru că Panait Istrati aduce câteva lucruri ușor de prins, câteva lucruri originale, și, mai ales, darul de povestitor care, după mine, e una din marile calități originale ale poporului și literaturii noastre. Românul, prin darul lui de povestitor și prin sentimentul lui liric al naturii, e incontestabil superior altor popoare. Eu citesc literatură în vreo 6-7 limbi și vă spun că sentimentul naturii, așa cum se găsește în poezia, noastră

cred în regionalismul viitor al literaturii. Viața literară de mâine se va dezvolta, după mine, după ce și poporul român își va spune cuvântul lui în literatura, după cum au făcut spaniolii, italienii, francezii ...

Eu cred în darurile extraordinare ale poporului nostru, dar, iarăși, cred că literatura noastră va fi regională, ca și la alte popoare, așa cum a evoluat literatura și la ele. Astfel, la englezi, una e literatura engleză, alta e literatura irlandeză, alta literatura scoțiană, și alta literatura americană, deși toate sunt în limba engleză.

Poate că e o chestiune de discutat dacă literatura română se va dezvolta sub forma unei reinnoiri regionale, dar eu așa cred.

Din încurajarea acestei literaturi greco-latine și din pământul românesc, se va naște clasicismul românesc de mâine, după mine. Și trebuie să se nască acest clasicism, care va fi mai mult povestitor și liric decât dramatic. Până acum, în afară de Caragiale, nu văd o dramă românească care să merite acest nume.

Cei mai buni dramaturgi români sau sunt prea lirici, ca Blaga, sau au acea sfâtoșenie, încât piesele lor ar putea fi scrise sub formă de nuvelă cum sunt piesele lui Popa, care tocmai din această cauză, îți fac impresia că sunt improvizate. E tot ce am avut de spus... ”

(B.A.R., Arhiva Ion Pillat, I ms. 97)

Luminița Kövari

Asociația Culturală -

Domeniul Florica – format din conac, fermă, capelă, cramă, gară și chiar un observator astronomic, toate amplasate în mijlocul unui vast parc, înconjurat de podgoriile de la Ștefănești - este opera primilor doi Brătieni, Ion și Ionel, tată și fiu, care, fiind pasionați constructori, în special ultimul, au transformat o cochetă casă de administrație a moșiei într-o somptuoasă reședință boierească, în care s-au luat importante decizii privind istoria noastră. Construirea casei de la Florica a început în anul 1858, după ce Ion C. Brătianu s-a căsătorit cu Pia Pleșoianu, noua familie stabilindu-și căminul la țară. Așa cum arată azi, întregul ansamblu de la Florica este rodul pasiunii de a construi a lui Ionel I. C. Brătianu „care a răsturnat aproape tot ce a rămas de la tatăl său și care, dintr-o căsuță lângă vie a făcut o instalație confortabilă cu parc, fermă și chiar cu un observator astronomic” (Narcis Dorin Ion, *Domeniul Florica*. București, 2020). Stilul casei este neoromânesc, împletind frumos modernul cu tradiționalul. Ionel Brătianu avea să răspundă unei interpelări în Parlament la 8 februarie 1909, astfel:

„S-a schimbat casa de cum mi-a lăsat-o tatăl meu, după cum și-a schimbat tatăl meu casa de cum i-o lăsase moșul meu. Moșul meu a lăsat o casă cu o pivniță și patru camere. Tatăl meu a mai adăugat opt camere. La rândul meu, am mai adăugat și eu și sper ca și generațiile viitoare, pentru dragostea ce o au pentru Florica, vor mai adăuga și ele ceva... Ceea ce am făcut la Florica aș vrea să facem și în statul român”. (Narcis Dorin Ion, *op. cit.*)

Cel care va reface planurile conacului de la Florica și ale monumentalei ferme, după ce proiectase pentru Ionel, Vintilă și Dinu Brătianu casele din București, va fi arhitectul Petre Antonescu, marele promotor al stilului neoromânesc în primele decenii ale secolului al XX-lea. Ionel Brătianu îl prețuia pe arhitectul Petre Antonescu încă de pe vremea când făuritorul României Mari fusese ministru al Lucrărilor Publice. Relația dintre inginerul Ionel Brătianu și arhitectul Petre Antonescu devenise și mai strânsă începând cu anul 1905, când cei doi au colaborat fructuos în timpul lucrărilor de reconstruire a conacului familiei Brătianu de la Florica. Tocmai de aceea, Ionel Brătianu va apela tot la Petre Antonescu pentru a realiza și planurile impunătoare ale sale case de pe strada Biserica Amzei nr. 5-7. Terenul pe care va fi construită casa Brătianu fusese cumpărat în 20 martie 1908 de Elisa Brătianu de la familia căpitanului Ștefan Fălcoianu,

aici existând deja o casă.

În 1963 - la peste o jumătate de veac distanță de la începerea lucrărilor - arhitectul Petre Antonescu își amintea că „pe un vast teren, plantat cu arbori seculari, se afla un vechi corp de clădire, cu parter și etaj, în care se găsea locuința propriu-zisă, așezată pe alinierea străzii Biserica Amzei, iar alături, și desfășurat de-a lungul laturii de răsărit a proprietății, se găsea corpul atenanselor.

Prin programul de construcție, se cerea păstrarea corpului mare din față și ridicarea unui alt corp de clădire pentru locuință, rezervându-se toată partea de teren legată direct de grădina din fund. Se putea, astfel, beneficia de avantajul unei așezări retrase și liniștite într-un cartier apropiat de centrul orașului” (Narcis Dorin Ion, *ibidem*). În anul 1908, Elisa Brătianu obține autorizația de construcție pentru casa propriu-zisă, denumită în acte Corpul A, retras de la stradă și cu deschidere spre grădina din spate. Acestea fiind coordonatele terenului și dorința proprietarului, în vara anului 1908 s-a trecut la execuția lucrărilor de construcție, care au durat până în 1911. Antrepriza inginerului Hugo Schmiedigen a construit casa de locuit a familiei Brătianu, compusă dintr-un subsol înalt și un parter, peste care se ridică, în parte, un etaj care cuprinde rezerve, depozite de acte și imprimate, o cameră de lucru etc. Întrucât, după 1948, spațiile interioare ale casei lui Ionel Brătianu au fost modificate *fără consultarea autorului*, redăm în continuare descrierea pe care arhitectul Petre Antonescu o făcea clădirii proiectate în 1908:

„La parter se află, pe de o parte, un birou-biblioteca cu sală de

așteptare și cu o rezervă de lucru în legătură cu un mare atelier și, printr-o scară rotundă, aflată lângă birou, cu birourile de la subsol și cu rezerva amenajată la etaj. Un hol-salon, cu cerdac spre grădină, precum și o mare sală de mâncare, cu loggia spre curte, completează partea de recepție. În legătură directă cu această parte se află camerele de culcare, cu anexele respective, la care se alipesc camerele de lucru, camera, oficiul, bucătăria, o galerie și scara secundară, cu ieșirea spre curtea mare din față și spre o altă curte interioară de serviciu, împrejurul căreia se grupează cea mai mare parte a

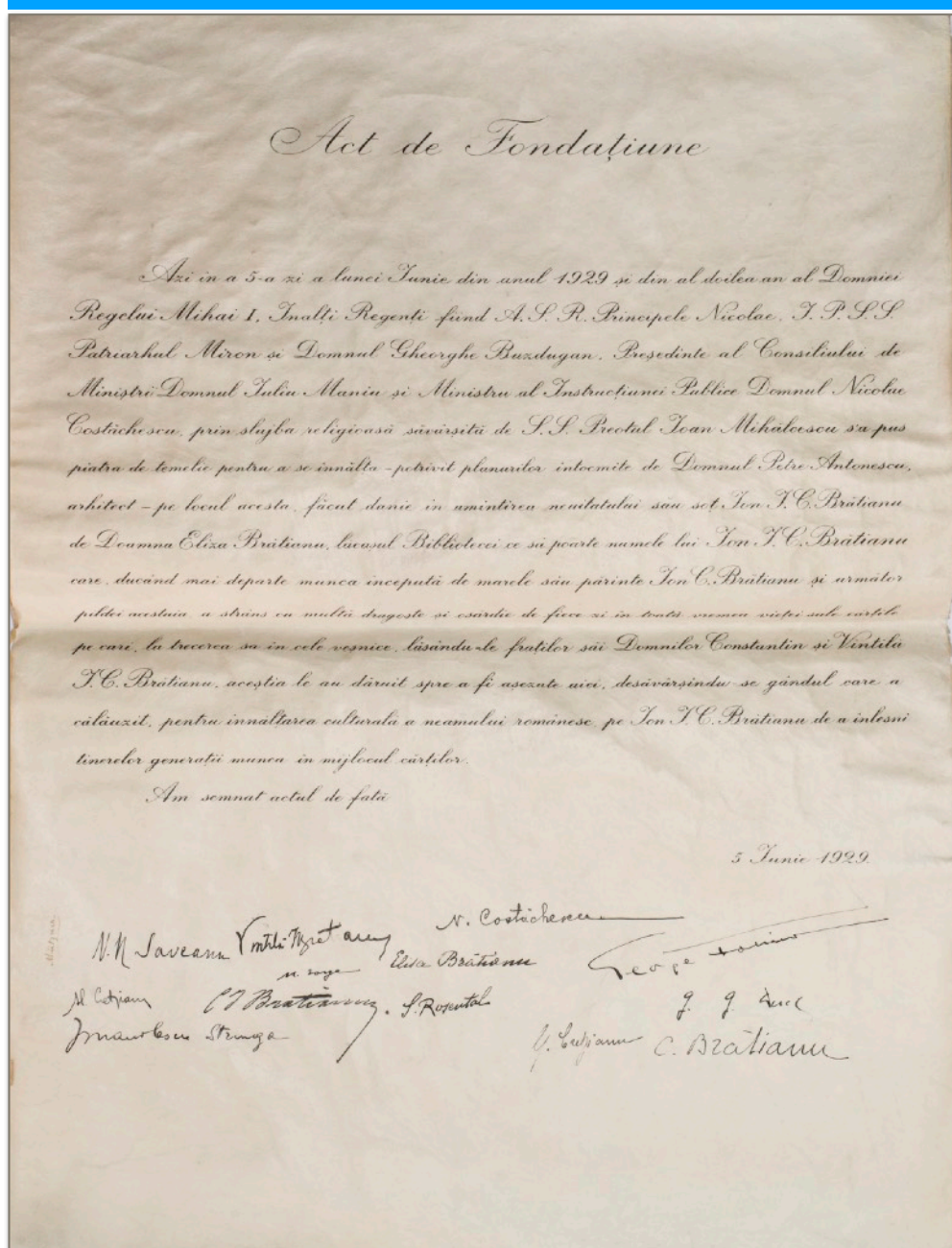
încăperilor anexe mai sus arătate, precum și a celor corespunzătoare aflate la subsol și la etaj. Aspectul acestei aripi a clădirii este parțial schimbat, prin modificările executate ulterior fără consultarea autorului. [...] Din acest complex de clădiri, corpul principal a avut în ultimul timp

[anii 1950-1960 - n. n.] însemnate transformări prin schimbarea destinației ce i s-a dat; în special partea de încăperi grupate în jurul curții interioare de serviciu a fost complet modificată, renunțându-se la unitatea compoziției planului și a ordonanței fațadei principale”. (Narcis Dorin Ion, *ibidem*).

Decorația interioară a casei era mai opulentă și mai rafinată în bibliotecă, în atelierul Elisei Brătianu și în biroul lui Ionel Brătianu, motivele decorative inspirându-se din arhitectura interioară a reședințelor domnitorului Constantin Brâncoveanu, multe ornamente fiind preluate ca replici de la Palatul Mogoșoaia și Mănăstirea Văcărești. „Atelierul - scria arhitectul - este acoperit cu bolți înalte de cărămidă, în formă de

„AȘEZĂMÂNTUL ION I. C. BRĂTIANU”

Actul de înființare a Așezământului I. I. C. Brătianu

trompe, suprapuse până sub calota sferică care susține tamburul turlei. Biroul este acoperit cu o calotă sferică”. (Narcis Dorin Ion, *Ibidem*). În acest din urmă caz, Petre Antonescu a preferat folosirea unui tip de boltire specific artei moldovenești și nu muntenești, realizând o sinteză insolită. Mobilierul fix din bibliotecă și din atelierul Elisei Brătianu era, cert, o interpretare a mobilierului brâncovenesc de la Mănăstirea Hurezi, după cum și decorația ancadramentelor ușilor interioare amintește tot de aceeași sursă de inspirație. În exterior, casa lui Ionel Brătianu se particularizează prin două elemente arhitecturale: vastul pridvor (cerdac) cu trei arce în plin cintru, prin care salonul principal al clădirii comunica cu grădina dinspre Bulevardul Dacia, și loggia monumentală, cu trei arce trilobate, sprijinite pe coloane cu capiteli și baze sculptate. Loggia - ale cărei balustrade au parapetul traforat cu modelul florii de dovleac și cu vrejuri sculptate - este preluată tot din arhitectura brâncovenească și oferă, legată direct de marea sufragerie a casei, o priveliște spre curtea dinspre strada Biserica Amzei. Coloanele și balustradele cerdacului și loggiei, precum și rama portalului principal și unele zolbancuri (pervaze) au fost realizate din piatră naturală, în timp ce acoperișul clădirii a fost executat din țigă smălțuită de culoare verde, montată solzită.

În 13 iulie 1911, pentru extinderea locuinței sale, Eliza Brătianu s-a adresat Primăriei orașului București, solicitând obținerea autorizației de construcție pentru a ridica „o casă cu parter și etagiu” pe terenul său din strada Lascăr Catargiu, cum se numea în acea perioadă. În nici două săptămâni, Primăria Bucureștiului emitea autorizația de construcție cu nr. 138L din 25 iulie 1911, prin care proprietara era informată că poate construi „un corp de clădire la față, pe alinierea fixată”. Lucrările la corpul B al casei Brătianu - lipit de calcanul casei Mariei Mihăescu, cunoscută în epocă drept Mița Biciclista - au durat doi ani, între 1911 și 1913. Corpul nou a fost construit „pe locul vechilor atenanse din latura de răsărit a terenului” și reprezenta, în fapt - după aprecierea arhitectului Petre Antonescu - „o casă de raport, compusă din trei mari apartamente”. Intrarea în acest corp de clădire se făcea din curtea interioară pe care o forma cu casa din spatele terenului. Spațiile de la parter erau grupate în jurul unui hol central (care comunica direct cu un birou, un salon, o sufragerie și un dormitor), din care pornea și un lung coridor, care permitea accesul la încă două dormitoare și o cameră de lucru și care avea vedere spre o curte interioară, în jurul căreia erau amenajate oficiul, bucătăria și mai multe dependințe. La etajul întâi și la mansarda clădirii se mai afla câte un astfel de apartament (a

căror compartimentare interioară a fost, probabil, modificată în timp), toate comunicând printr-o scară interioară cu ieșire directă în strada Biserica Amzei.

Pasionat de construcții, Ionel Brătianu va extinde proprietatea sa din strada Biserica Amzei, prin ridicarea - între anii 1922 și 1924 - a unui alt corp de clădire, cu subsol, parter și două etaje, orientat cu fațada spre stradă. De data aceasta, antreprenorul lucrării va fi inginerul Tiberiu Eremie, ziditorul multora dintre construcțiile monumentale ale României interbelice: Arcul de Triumf din București, Mausoleul de la Mărășești, Catedrala Încoronării de la Alba Iulia.

În noiembrie 1928, la un an de la stingerea din viață a lui I. I. C. Brătianu, s-a constituit în București, din inițiativa soției - Eliza Brătianu - și a fraților Vintilă și Constantin I. C. Brătianu, Asociația culturală „AȘEZĂMÂNTUL I. I. C. BRĂTIANU” cu sediul, la început în str. Doamnei nr. 8, apoi în str. Biserica Amzei nr. 5., având drept scop „întărirea simțămintului național în poporul român prin publicarea actelor și documentelor relative la istoria României”. În perioada de început, în ședința din ianuarie 1929, este ales ca Președinte al Consiliului de administrație Vintilă Brătianu

(vicepreședinți erau dr. C. Angelescu și Mihai Seulescu)- iar în Comitetul de direcție, erau: Eliza Brătianu, Gh.I. Brătianu, Tancred Constantinescu, Ion Pillat, D. Alimăneșteanu. Până la numirea directorului, s-a dat delegație de director lui Ion Pillat. În ședința din luna februarie a anului 1929, se aprobă numirea ca director al Așezământului a lui Constantin C. Giurăscu, care era și director al Așezământului Ion C. Brătianu, precum și numirea lui George Fotino în funcția de director al bibliotecii. Pentru ca biblioteca să poată fi pusă la dispoziția publicului, Așezământul avea nevoie, pe lângă imobilul donat de dna Eliza Brătianu, și de un fond de carte. Se pune, astfel, problema aducerii bibliotecii lui Ionel Brătianu la București. În plus, Așezământul își lua obligația de a transforma, modifica și completa localul dăruit, astfel ca parterul să fie amenajat pentru bibliotecă și eventuala ei sporire. Până în 1943, când, din cauza războiului, activitatea Așezământului va fi în mod practic oprită, el a funcționat ca centru cultural unde se organizau expoziții, se țineau conferințe și alte manifestări, care puneau marea public în contact cu piesele deosebite, unele dintre ele adevărate rarități ale bibliotecii Fundației.

Prof. dr. Ioan Cristescu

Ion I. C. Brătianu în 1909, în pridvorul casei care a devenit sediul Așezământului

Șansa statuii lui Ionel Brătianu a fost că s-a cioplit în granit

Inițiativa ridicării unui monument care să-l reprezinte pe Ionel Brătianu a avut-o doamna Elisa Brătianu. Ea a considerat că o bogată și completă bibliotecă istorică ... și impresionantul monument, conceput de ea și așezat în curtea acestei biblioteci, reprezintă una din laturile de unde se pot vedea și omul și frământările lui sufletești.

În acest scop, la 20 octombrie 1935, s-a adresat lui Alexandru Lapedatu, președinte al Academiei Române și ministrul cultelor și artelor, rugându-l să preia această acțiune: „[...] eu știu că D-voastră veți găsi sprijinul necesar înlăptuirii gândului din care pornesc aceste șiruri - recunoștința fiind, printre atâtea alte virtuți românești, o virtute a noastră. [...] Din diferite contribuțiuni, Așezământul Ion I. C. Brătianu a strâns aproape 3.500.000 lei, care ar împlini o foarte însemnată parte a cheltuielilor cerute de ridicarea monumentului.”

Urmarea acestei scrisori a fost convocarea, la 1 noiembrie 1935, la invitația lui Alexandru Lapedatu, a 11 foști colaboratori ai lui Ion I. C. Brătianu, în vederea constituirii unui Comitet pentru ridicarea monumentului marelui dispărut.

După citirea scrisorii Elisei Brătianu membrii comitetului au decis:

1. Să se instituie Comitetul pentru ridicarea monumentului Ion I. C. Brătianu din toți foștii săi colaboratori. În acest comitet, să fie cooptat, de la început, primarul general al capitalei, dl. Al. Donescu;
2. Comitetul să lucreze sub președenția D-lui Al. Lapedatu;
3. Din sânul său să se instituie o delegație, compusă din d-nii Al. Lapedatu, Tancred Constantinescu, Stelian Popescu, R. Franasovici și Al. Donescu, care să se ocupe de toate lucrările ce urmează a fi prezentate comitetului spre aprobare;
4. Comitetul își însușește dorința D-nei Elisa I. Brătianu: a) ca monumentul să fie ridicat în grădina caselor sale, cu deschidere în prelungirea proiectată a Bulevardului Dacia;

b) ca el să fie executat de marele sculptor Ivan Meștrović, care a întocmit schița prezentată. După 12 zile, delegația desemnată la 1 noiembrie se întrunește din nou, asistând de data aceasta și George Fotino și Victor Slăvescu. În cadrul procesului-verbal, întocmit în urma acestei ședințe, se menționează următoarele: „Dl. Al. Lapedatu arată că, întrucât monumentul lui Ion I. C. Brătianu este proiectat a se ridica la zece ani de la moartea sa și, întrucât artistul sculptor are trebuință de cel puțin doi ani pentru executarea lui, e necesar să se subscrie contractul cu acesta, ca să poată începe lucrarea. D-nii Stelian Popescu și Tancred Constantinescu, recunoscând necesitatea subscrierii contractului, obiectează că, înainte de acesta, trebuie rezolvată chestiunea deschiderii noului Bulevard prin fața parcului caselor

lui I. I. C. Brătianu cu accesul la acest parc.

Dl. Al. Donescu spune că chestiunea aceasta e pe cale de rezolvare și că este de datoria sa a o rezolva cât mai repede. În trei săptămâni, spune d-sa, ea va fi rezolvată. Comitetul ia act cu mulțumire de această declarație a

transportul, ambalarea și asigurarea monumentului în valoare de 46.666 dinari; la 26 august 1937, a fost transferată suma de 1.082.747 lei către Ivan Meștrović prin intermediul lui Ivo Tartaglia, așa cum solicitase sculptorul, iar la 11 august 1937, monumentul Ion I. C. Brătianu a fost adus la București și

După ce I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a citit rugăciunea sfințirii monumentului, dl. Al. Lapedatu a dezvelit statuia, dând la o parte vâlul care o acoperea, iar Mitropolitul Nicolae a sfințit monumentul. Au ținut cuvântări Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului, I.P.S. Patriarh dr. Miron

d-lui Primar General. Se citește apoi proiectul de contract cu sculptorul Meștrović și se aprobă în principiu. Cum însă, prin deschiderea noului bulevard, se pune în discuție chestiunea locului de așezare a monumentului, Comitetul, după ce a examinat mai de aproape această chestiune, constată că e absolut necesar ca dl. Meștrović să vină la București pentru a stabili locul și pentru a-și da seama de perspectiva monumentului. [...] Dl. președinte A. Lapedatu va adresa d-lui Meștrović o scrisoare în care îi va arăta toate acestea, invitându-l la București și autorizându-l să înceapă lucrarea. Comitetul a declanșat o acțiune de strângere de fonduri pentru ridicarea monumentului, solicitând mai multor instituții și persoane, între care mai mulți primari de municipii.”

După vizita sa în România, sculptorul a însărcinat un apropiat să transmită Comitetului pentru ridicarea monumentului să achite o parte dintre cheltuielile legate de

așezat în piața nou deschisă în prelungirea Bulevardului Vintilă Brătianu. La 29 octombrie 1937, Comitetul pentru ridicarea monumentului lui Ion I. C. Brătianu transmite președinților de filiale ale P. N. L. invitația de a participa, la 24 noiembrie 1938, ziua celei de-a zecea aniversări a morții lui Ion I. C. Brătianu, la inaugurarea monumentului. Din cauza timpului nefavorabil, inaugurarea a fost amânată și a avut loc la 27 noiembrie 1938. Astfel, duminică, 27 noiembrie, la orele 11:15, a avut loc dezvelirea monumentului Ion I. C. Brătianu, în prezența membrilor familiei, a membrilor guvernului și a unei numeroase asistențe. Serviciul divin a fost oficiat de către I.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului, I.P.S. Visarion Mitropolitul Bucovinei, P.S. Episcop Efreim, locțiitor de mitropolit al Basarabiei, P.S. Episcop Popovici al Oradei, P.S. Episcop Grigorie al Argeșului, P.S. Episcop Nifon al Bușilor, P.S. Arhiepiscop Veniamin, asistați de preoții Gr. Antal și diacon Teofil Ionescu, Uncu, Ionescu s.a.

Cristea, dr. C. Angelescu și Al. Lapedatu, Gral. Victor Dombrowski, primarul general al capitalei. Aceia care, în toamna anului 1938, au asistat la inaugurare nu aveau de unde să știe, iar cei mai mulți dintre ei nu au mai aflat niciodată, că aceasta nu a fost singura solemnitate prilejuită de instalarea monumentului lui Ion I. C. Brătianu; în 1947, ridicată din locul creat special pentru ea, statuia lui Ionel Brătianu a fost depozitată inițial în parcul de la Mogoșoaia, de unde, în 1988 a fost mutată la conacul Goleștilor din județul Argeș. De acolo, la inițiativa doamnei Ioana Brătianu, a fost readusă și reamplasată, în 1991, pe locul inițial din B-dul Dacia din București. Șansa statuii lui Ion I. C. Brătianu a fost că aceasta s-a cioplit în granit și, ca atare, nu a putut fi topită, așa cum s-a întâmplat cu alte statui în timpul regimului comunist, regim care a dorit rescrierea istoriei, denigrarea și eliminarea vechilor elite politice, culturale și militare și a tot ceea ce însemna regalitate.

Cătălin Munteanu

TEZAU - Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu